

Grisen

Asbjørn Hall ble lagt inn på et sykehus i Oslo den fjerde desember 2003 for å opereres i tarmen, en heller ubehagelig affære som ingen gleder seg til, men Asbjørn Hall var 78 år gammel og hadde aldri før vært syk, bortsett fra enkle lidelser som forkjølelse, tannverk og en og annen bakrus, derfor innså han at dette ikke var mer enn han kunne vente seg, ikke slik å forstå at han regnet dette som en straff etter et langt og gudløst liv, nei, Asbjørn Hall var ikke metafysisk anlagt, dette var ren natur. De fikk bare grave møkka ut av ham mens han var bevisstløs nok, sy sammen rompa og sende ham hjem forttest mulig med pose på magen, fire brett smertestillende og bruksanvisning.

Asbjørn Hall klagde ikke.

Han hadde aldri klagd.

I tre døgn lå han alene på et tomannsrom og ble stelt med etter alle kunstens regler av tre sykepleiere, Marte, Gunn og Trond. Alle var yngre enn hans eneste barn. Han likte Marte best. Hun var yngst og sa tingene som de var.

Og om kveldene lyttet han til julesangene der ute.

Men det han satte mest pris på var tegningen på veggen, en barnetegning var det, av en munter gris, som hang i glass og ramme rett foran ham.

Asbjørn Hall kunne ligge i timevis og se på akkurat den tegningen. Han ble rett og slett i godt humør av den, det skulle ikke mye til, måtte han innrømme, han var ingen vanskelig mann å underholde for tiden, men noe ved denne grisen, som hadde en ekstra krøll på halen, gjorde ham lett til sinns og medgjørlig, og derfor også i stand til å glemme at sjansene for å overleve inngrepet, alderen tatt i betraktning, var like små, eller like store, som de var for at han skulle dø.

Kanskje det bare var sin egen barndom han plutselig skimtet et sted i disse enkle strekene.

Ikke bli sentimental nå, tenkte Asbjørn Hall.

Så var tiden kommet.

Den fjerde morgenen, klokken 07.30, ble Asbjørn Hall trillet bort til operasjonssalen, hvor de strevde med ham i åtte timer, siden ble han liggende et døgn på overvåkningen, i en klinisk, hvit og drømmeløs søvn, før han endelig kunne våkne på tomannsrommet igjen.

Da var han ikke lenger alene. Det var plassert et skjerm Brett mellom sengene og på den andre siden hørte han lave stemmer, menn, som snakket fort på et fremmed språk han antok var pakistansk, urdu.

Men det var ikke dette som opptok Asbjørn Hall. Han hadde ikke noe imot litt selskap.

Og heller ikke tenkte han så mye på stølheten i kroppen, som om han var blitt sydd for stramt sammen. Det var noe helt annet som forundret ham.

Bildet på veggen var borte.

Grisen hans hang der ikke mer.

Det eneste som var igjen var kroken den hadde hengt på.

Og Asbjørn Hall, som aldri hadde hatt for vane å klage, tvert imot, han hadde bitt det meste i seg, og heller aldri hadde likt å be noen om tjenester, trakk hardt i den hvite snoren, det lyste rødt i lampen over døren og like etter kom en av sykepleierne, hun som het Marte. Hun smilte da hun fikk se at Asbjørn Hall allerede satt oppreist i sengen.

– Har du savnet meg så mye, sa Marte.

Hun lo og fylte mer saft i glasset.

– Hvor er bildet? spurte Asbjørn Hall.

– Bildet? Hvilket bilde mener du?

Hun skjøv ham forsiktig ned i sengen igjen og rettet litt på dynen rundt ham.

Asbjørn Hall pekte.

Bildet som hang der. Av grisen. Hvor er det?

Men nå ble Marte unnvikende.

– Det skal vi ikke bry oss om nå, Asbjørn. Det viktigste er at operasjonen var vellykket og at du er i finfin form.

– Hvor er grisen? gjentok Asbjørn Hall.

Marte fuktet leppene hans med bomull og rettet seg opp.

– Legevisitten er her om en time, sa hun.

Og Marte gikk.

Snart forlot den pakistanske familien rommet også, tre menn med åpne, hvite skjorter, og tre kvinner, sannsynligvis moren og to døtre, alle dekket med sorte sjal. Det ble helt stille.

Asbjørn Hall kunne ikke høre en lyd fra den andre siden av skjermbrettet. Han syntes det var utrivelig, når de først var to der.

Til slutt sa han, høyt:

– Mitt navn er Asbjørn Hall.

Lenge var det stille igjen.

Så sa Asbjørn Hall:

– Velkommen hit. Jeg er nettopp blitt operert i baken. Hva feiler det Dem?

Heller ikke nå var det noen som svarte. Kanskje den nye pasienten ikke forstod norsk, eller bare rett og slett ville være i fred, det kunne til og med hende at han sov også, svimeslått av alle slags piller.

Asbjørn Hall skulle i hvert fall under ingen omstendigheter presse seg på, hvis det var slik det lå an.

Han hadde dessuten helt andre ting i tankene.

Han lukket øynene og tenkte på grisen.

To timer senere var visitten der.

Den unge, liketille legen kikket på Asbjørn Hall både foran og bak og da han endelig var ferdig med det, satte han seg på sengekanten og ble kameratslig.

– Nå kan du pinadø ete surkål og drikke akevitt så mye du orker, sa han.

– Takk.

– Og hvordan er formen ellers?

– Jeg er meget misfornøyd.

– Vi er på en måte i samme bransje vi, Asbjørn.

– Hva mener De?

– Nål og tråd. Er du ikke skredder?

– Jeg arbeidet kun på kundens utside.

– Det har du jo rett i. Misfornøyd med hva?

– Et bilde er fjernet fra rommet, sa Asbjørn Hall.

– Ja, en av sykepleierne nevnte visst det.

– Og jeg vil gjerne ha bildet tilbake. Snarest.

Denne unge, og nå så bråkjekke mannen, som i noen timer hadde holdt resten av Asbjørn Halls liv i sine hender, så lenge på ham.

– Er du spesielt opptatt av kunst? spurte han til slutt.

Asbjørn Hall ble et øyeblikk satt i dyp forlegenhet, og dette gjorde ham rasende, for han kunne ikke påberope seg noe mer eller noe annet enn at dette lille bildet hadde

vekket noe i ham, var det glede, et minne, kanskje til og med trøst hadde det gitt ham, og han sa det akkurat slik det var.

– Jeg hadde stor fornøyelse av den grisen, sa Asbjørn Hall.

Legen bladde i papirene sine.

– Du skal ikke være her mer enn tre dager til. Du klarer deg vel uten gris i den tiden, hva?

Asbjørn Hall lo ikke.

– Jeg vil helst forlate rommet slik jeg fant det, sa han. Legen sukket ekstra dypt og reiste seg.

– Vi skal se hva vi kan gjøre. Visitten gikk videre.

Og Asbjørn Hall ventet.

Ingenting skjedde. Han bare stirret på det tomme feltet rett foran seg og den butte, skjeve kroken. Det var fremdeles stille på den andre siden av skjermbrettet, som om vedkommende som lå der allerede var død. Det ble natt. Men Asbjørn Hall fikk overhodet ikke sove og måtte trygle om enda en pille. Da han våknet neste morgen hang det et annet bilde på veggen.

Det var en elg i solnedgang.

Denne elgen, som stod ved et tjern langt inne i en skog og løftet geviret mot det siste lyset, var verken til trøst eller fornøyelse, den var heller en reproduisert hån som påminnet Asbjørn Hall, den gamle skredderen, om hans egen skrøpelighet, om livets dårlige smak når det går mot slutten.

Han dro i alarmsnoren og heldigvis var det Marte som kom. Hun så straks bekymret på ham.

– Har du sovet dårlig i natt, Asbjørn?

– Se, sa han.

Marte snudde seg mot elgen og ristet lenge på hodet.

– Den var skikkelig fæl, hvisket hun.

– Hvorfor hengte de ikke opp grisen i stedet? spurte Asbjørn Hall.

Marte satte seg på sengekanten og ga ham litt saft.

– Jeg tror du er litt av et vanemenneske, jeg.

Asbjørn Hall tok hånden hennes og holdt den fast.

– Selvfølgelig er jeg et vanemenneske!

– Men du må ikke bli et uvanemenneske, Asbjørn.

– Ikke begynn du også! Kan noen være så snill å fortelle meg hva som har hendt med grisen!

– Hysj! Aslam sover.

– Hvem?

Marte nikket mot skjermbrettet.

– Kameraten din.

– Han er ikke kameraten min.

– Han er veldig gammel og syk.

– Det er jeg også.

– Du er veldig gammel og frisk. Han skal opereres i dag.

– Og så?

Marte var taus en stund mens hun lirket hånden sin løs fra hans.

– Det var familien hans som ba om at grisen ble fjernet. Asbjørn Hall trakk Marte nærmere.

– Hvorfor det?

Nå snakket hun enda lavere.

– De er muslimer, vet du.

Begge snudde seg mot skjermbrettet, hvor det var like stille som før.

– Men ingen spurte meg, hvisket Asbjørn Hall.

– Det står i boken deres. Det med griser.

Og akkurat dette ble for mye for Asbjørn Hall. Dette var den dråpen som fikk begeret, som det heter, til å renne over. Og mens det rant over grep han Martes hånd igjen.

– Må jeg få be om to ting.

Marte nikket.

– At du øyeblikkelig fjerner elgen og skaffer meg en telefon.

– Da må du i hvert fall slippe meg først.

Asbjørn Hall slapp henne og Marte tok med seg elgen og kom tilbake med en telefon. Han hadde ikke brukt en slik før og hun måtte lære ham hvordan den virket. Han visste hvem han skulle ringe til, men han ante ikke hvilket nummer han skulle slå og en stor fortvilelse fylte ham, fortvilelse og forlegenhet og motvilje, han mistet telefonen ned på gulvet og han kunne gjerne avgå ved døden nå og stedes til hvile i all stillhet, det hadde vært det beste.

Marte plukket opp telefonen.

– Hva er det, Asbjørn? Har du vondt?

Ja, Asbjørn Hall hadde det vondt, vondere enn på lenge.

– Kan du finne nummeret til en Mona Hoff?

– Mona Hoff? Javel. Tør jeg spørre om hvem det er?

Marte smilte lurt til ham mens hun ringte opplysningen.

– Det er min nærmeste pårørende.

– Pårørende? Vi visste ikke at du hadde noen pårørende?

– Jeg liker ikke å være til bryderi, sa Asbjørn Hall.

Marte snakket i telefonen, tastet inn enda et tall og ga den til ham.

Og plutselig var hun der.

– Det er Mona Hoff.

Asbjørn Hall måtte bytte hånd, han var ikke vant med slike apparater, han var ikke vant med å høre stemmen hennes, og hun gjentok straks etternavnet sitt, utålmodig, nesten aggressivt, hun hadde ikke tid til å vente på noe, alt var med andre ord som før.

– Det er Mona Hoff. Hvem snakker jeg med?

– Asbjørn.

– Hvem?

– Din far.

Det ble stille, ikke lenge, bare de sekundene det tar å trekke pusten, lukke øynene og åpne dem igjen.

– Hei, far.

– Hei.

– Hvor ringer du fra? Dette nummeret er ikke ditt.

– Det er sykehusets.

Asbjørn Hall så mot Marte som stod ved den nakne veggen og nikket mens hun lot som om hun ikke lyttet.

– Er du på sykehus, far?

– Åpenbart er jeg det.

– Hvorfor i himmelens navn har du ikke sagt noe?

Det var hun som anklaget ham.

– Anledningen bød seg ikke, sa han.

– Jeg orker ikke å krangle nå, far.

– Jeg krangler ikke.

– Det er vel ikke noe alvorlig?

– Kan du ikke heller komme hit.

– Jeg kommer så fort jeg kan.

Hun brøt forbindelsen og Asbjørn Hall ga telefonen tilbake til Marte.

– Hun kommer så fort hun kan, sa han.

– Det var fint.

– Ja, ikke sant? Hun kunne vært moren din.

Marte lo.

– Hva gjør datteren din, da?

– Hun er advokat. Hun kommer snart.

Og Asbjørn Hall ventet. Og mens han ventet på datteren fant han et ark og en blyant i nattbordskuffen og begynte å tegne en gris, han tegnet forsiktig, med en gammel manns hånd, som ennå ikke skalv, den var stø som før, men likevel ble strekene ujevne og skrå, de hang knapt sammen, og hele hans liv foldet seg ut for ham i et øyeblikks voldsom, nesten smertefull klarhet, og Asbjørn Hall, denne gudløse og beskjedne kynikeren, la seg ned i sengen, snudde ryggen til skjermbrettet og gråt.

Hun kom om fem timer.

Mona Hoff var høy, rask, som om det var ingen tid å miste noen steder, men han så også at hun var blitt eldre, hun var i den alderen da man plutselig blir eldre, trekkene var ikke myke lenger, sporene ble tydeligere, hun lignet sin mor, han kunne ikke nekte for det, datteren lignet mer og mer sin mor, da hun også nærmet seg femti og samlet alle sine krefter, all sin tid, dessverre til ingen nytte, datteren hadde til og med blomster

med seg, ristet snø av den lange, grå kåpen og begynte å snakke mens hun møblerte rommet.

– Beklager at jeg er forsinket, men et svin av en klient fortalte meg plutselig at han var skyldig og slikt tar sin tid.

– Hva hadde han gjort?

– Slått i hjel kameraten sin på en hyttetur.

– Var ikke det fint, da?

– At han slo i hjel kameraten sin?

– At han innrømmet at han gjorde det.

– Jeg er ikke prest.

Mona Hoff satte vasen med rosene i på nattbordet, bøyde seg over sengen og holdt rundt faren, som ble forvirret av denne brå nærheten, kinnet hennes var fuktig og varmt, skuldrene spisse under den våte kåpen.

– Det er ikke din medfølelse jeg trenger, sa Asbjørn Hall. Hun slapp ham øyeblikkelig og lignet seg selv igjen.

– Du har visst ikke forandret deg, sa hun. Han prøvde å ta hånden hennes.

– Jeg trenger din hjelp.

– Hva mener du?

– Jeg trenger en advokat, sa Asbjørn Hall. Da ble de avbrutt.

Et helt følge presset seg inn, enda flere denne gangen, det var ikke plass til alle, og de stilte seg bak skjermbrettet, så kom tre pleiere, de måtte bane seg vei, og Aslam, som Marte hadde kalt ham, ble trillet ut, til operasjonssalen, fulgt av familie, venner, barn, imamer, naboer, gjester og gud vet hvem, en stor og trøstende klagesang som forsvant nedover korridoren og til slutt ble borte i den norske anestesi.

Mona Hoff stod med ryggen til.

– Trenger du en advokat?

– Ja.

– Du trenger med andre ord ikke meg.

– Du er advokat.

Hun sukket og snudde seg mot faren igjen.

– Har du gjort noe galt? Eller har legene gjort noe galt?

Asbjørn Hall ristet på hodet og løftet hånden.

– Det hang en barnetegning av en gris der. Sykehuset fjernet den. Jeg vil at du skal få dem til å henge den opp igjen.

Mona Hoff så lenge på ham.

– En gris?

– Ja. En gris. De fjernet den av hensyn til den andre pasienten.

– Pakistaneren?

– Jeg vil at du skal ta saken.

– Saken? Dette er ingen sak, far.

– Jo. Det er det. Dette er en stor sak for meg. Jeg vil ha grisen tilbake på veggen.

Hun gjentok, i et krassere tonefall:

– Dette er ingen sak.

– Og i mellomtiden vil jeg at du skal henge opp denne. Asbjørn Hall ga henne den lille tegningen han hadde laget. Hun så på den og sukket.

– Hva er nå dette for noe, da, far?

– Det ser du. En gris.

– Er dette ditt fulle alvor?

– Å, du mener om jeg er tilregnelig?

– Det har jeg ikke sagt.

– Kan du ikke bare for en gangs skyld gjøre som jeg sier, sa Asbjørn Hall.

Mona Hoff nølte, det var ikke hennes stil, men det kledde henne, før hun tredde arket på kroken.

– Fornøyd?

– Ikke helt. Du må skaffe originalen.

De ble avbrutt på ny. En av mennene, sannsynligvis sønnen, kom tilbake for å hente noe han åpenbart hadde glemt. Og på vei ut, med en bok i hånden, stanset han ved tegningen på veggen. Han hadde sort, kortklippet skjegg, mørk dress, hvit skjorte, og tykke, runde briller. Så rev han tegningen ned fra veggen og krøllet den sammen.

Mona Hoff snudde seg smilende mot faren.

– Nå har vi en sak.

Og like raskt snudde hun seg mot mannen igjen.

– Hva er det du gjør?

Mannen ble stående taus et øyeblikk, som om han først nå oppdaget dem.

– Jeg fjernet nettopp dette bildet.

Han viste fram arket, bukket høflig og ville gå.

Det ville ikke Mona Hoff.

Hun holdt ham igjen.

– Jeg så det. At du fjernet bildet. Tør jeg spørre hvorfor?

Mannen ristet armen løs og trakk seg unna.

– Av hensyn til min far.

– Da må jeg be deg henge bildet på plass nøyaktig der det hang. Av hensyn til *min* far.

Mona Hoff pekte på den tomme kroken.

Mannen ble utålmodig: Han var høflig og utålmodig.

– Jeg tror ikke du helt forstår hva jeg mener.

– Jeg forstår hva du gjør. Du fjerner et bilde av hensyn til din far. Og så vidt jeg forstår er det heller ikke første gang det skjer.

– Min far er meget syk. Han opereres nå.

– Og hvilken rett gir det deg til å fjerne bilder fra veggene. Min far er også meget syk.

Mannen løftet det krøllete arket igjen.

– Min far vil finne denne tegningen meget ubehagelig. Alle finner den meget ubehagelig.

– Hvem er alle?

– Det er vi.

Mona Hoff pustet ut.

– Og alt dere finner ubehagelig vil dere fjerne?

– Vi må ta hensyn til hverandre, ikke sant?

– Hvilke hensyn tar du?

– Hva mener du?

– Det er du som river ned noe som allerede henger her.

– Er ikke en naken vegg tross alt bedre for alle?

– Hvorfor skal ditt ubehag veie tyngre enn en annens glede over den samme tegningen?

Mannen rettet på brillene og la hendene på ryggen.

– Skal vi altså leve med vårt ubehag?

– Ja.

– Ja?

– Det er det moderne, dannede samfunnets omkostning. Ubehaget.

– Da er det ikke lenger et dannet samfunn.

– Jo. Vår overbærenhet er en dyd. Uten overbærenhet vil alt rakne. Overbærenhet er limet som holder det dannede samfunn sammen.

Mannen smilte til henne.

– Hvorfor er du da ikke overbærende overfor meg?

Og Asbjørn Hall lå der i sengen og fulgte med, ikke alle ordene fikk han med seg, men han hørte at hun talte på vegne av ham og noe slikt hadde han aldri opplevd tidligere, datteren ble hans advokat og advokaten ble hans datter.

– Fordi du har brutt spillereglene, sa hun.

– Du mener dine spilleregler?

– Jeg mener alles spilleregler.

– Spilleregler kan forandres, kan de ikke?

Mona Hoff var taus et øyeblikk.

Så gikk hun et skritt nærmere mannen, som tok et skritt bakover.

– Ditt ubehag er kanskje forståelig, men ditt krav er absolutt absurd. Du er autoritær og selvopptatt.

– Er fornærmelser også en dyd?

– Svar meg heller på hva som blir det neste?

– Det neste?

– Hvis du skal fjerne alt som vekker ubehag vil du få det svært travelt. Hva med julegrisene? Vil du sette opp høye gjerder rundt norske bondegårder? Og tenk på alle marsipangrisene du må løpe rundt og gjemme.

– Jeg er overbærende overfor dine sarkasmer.

– Og derfor ber jeg deg ganske enkelt henge tegningen opp igjen.

Nå var det mannen som tok et skritt mot Mona Hoff.

– Dere hengte den der bare for å provosere.

– Provosere? Min far er dødssyk. Tror du han har tid til å provosere deg? Det er du som provoserer oss.

– Er ingenting hellig for deg?

– Jo. Tegningen du rev ned.

Så ble de også avbrutt.

Det var sykehusdirektøren.

– Hva skjer her?

Stemmen var skarp og høy og begge snudde seg straks mot henne.

Hun var kledd i en rød drakt som virket altfor stram, nærmest ubehagelig å ha på seg.

– Hva skjer her? gjentok hun.

Bak henne stod den unge legen, sammen med Marte og de andre sykepleierne.

– Jeg anklager sykehuset for å diskriminere min far, sa Mona Hoff.

– Og hvordan har det seg? spurte sykehusdirektøren.

– Dere fjerner bilder for å blidgjøre noen og plage andre.

– Plage? Er det ikke godt nok med en elg på veggen?

Mannen rakte fram hånden.

– Jeg er Aslams sønn. Takk for alt dere har gjort. Og alt dere nå gjør. For min far.

Asbjørn Halls datter gikk mellom dem og så sykehusdirektøren i øynene.

– Mitt navn er Mona Hoff. Og jeg representerer min far. Han vil ganske enkelt ha grisen tilbake på veggen. Er det så vanskelig?

Sykehusdirektøren så henne i øynene.

– Her teller bare en eneste ting. Og det må også du forstå. At vi skal bli friske.

– Til enhver pris?

– Ja.

– Og hvem må betale denne prisen?

Snøen falt langs vinduet.

Så sa sykehusdirektøren:

– Dette får vi ta opp i morgen. Visittiden er over.

De gikk.

Dagen gikk.

Det fortsatte å snø.

Asbjørn Hall lå våken i mørket. Bare den blå randen langs døren var synlig, som en nødutgang. Og i denne stillheten ble plutselig alle lyder tydelige, hjul som rullet, gråt langt borte, raske og likevel tunge skritt, sykehusets motorer, alt som holdt alt i gang.

Så hørte han plutselig noe annet.

– Grønn stær.

Stemmen kom fra den andre siden av skjermbrettet, den var langsom og omstendelig.

Asbjørn Hall hvasket:

– Grønn stær?

- Vekket jeg Dem?
- Jeg sov ikke.
- De spurte hva som feilte meg. Jeg svarer nå. Grønn stær.
- Er ikke dette en annen avdeling? Jeg er operert i tarmene.
- Det var bare plass til meg her.

Asbjørn Hall lå taus en stund. Så spurte han:

- Gikk operasjonen bra?
- Nei.
- Nei?
- Jeg er fremdeles blind.

Asbjørn Hall så mot den nakne veggen som var usynlig.

- Det beklager jeg på det dypeste, sa han.
- Men kan du gjøre meg en tjeneste?
- Hva slags?
- Fortell meg likevel hva jeg ikke kan se.

Lars Saabye Christensen